

את שנות ילדותו בילה במחנות־ריכוז. הוא נשאר באוסטריה בגלל „הרגשת שליחות”. הוא בא לביים בארץ. דמות יוצאת־דופן

בימאי מאייר

ישראל לא הפכה למה שייחלחלו...

נפילה על הברימה

במאי 1945. מייד אחרי השיחרור אוש"ז פוזבית־חולים, כשגילו אצלו שחפת. את אביו מצא בעזרת האירגון ניונט. שעסק באיחוד־מישפחות ובאיתור־קרובי־כים.

תקופת מילחמת־העולם השניה והי שואה משמשת עד היום מרכיב חשוב בחייו. בביתו שבוינה יש כרית, ועליה מוצמד הטלאי הצהוב.

מאייר הגיע לארץ בראשונה ב־1956, מתוך עניין וסקרנות. רציתי לראות מה עושים כאן. הוא היה נשוי אז לאשה לא־יהודיה, ותוך כדי ביקור חשב אף להגר לישראל, אבל אשתו התנגדה. התנגדות אשתו לא היוותה בעייה גדולה, מכיוון שמאייר חשב שיהיה לו קושי גדול לעבור לגור בארץ שאת שפתה אינו מדבר. כל שיטחית ההתעניינות שלי קשורים לשפה, ואי אפשר לעשות תיאטרון ללא שפה.

באת החזרות להצגה לאונט וננה, כשניסה מאייר להרגיש משהו לשח־קניו, מעד ונפל. השחקנים עטו עליו מייד, הרימו אותו בעדינות, תמכו בו, והרעיפו עליו, כדבריו, המון חום וא־בה.

הוא נדהם מאוד, כי דבר כזה מעולם לא קרה לו בכל שנות עבודתו הארוכות באוסטריה.

אני מוצא פה המון תכונות נפל־אות. סיפר אחרי־כך, פתיחות, חברו־תיות, למרות שאינני יכול לומר יותר מ־20 מילים בעברית, נוצר קשר אישי ביני לבין השחקנים, דבר שמעולם לא קרה לי באוסטריה. נוטנים לי להרגיש שאני רצוי ואהוד.

יש פה הרבה בלתי־מצעיות ופי־תיחות ביחסים בין אנשים.

אוסטרית לא היתה קיימת אז, ולכן זה כלי־כ הרגיו אותי שאחרי המילחמה האוסטרית התנהגו כאילו כלום לא קרה, ואמרו כל הזמן שהגרמנים עוללו הכל ולא הם עצמם.

היה מיעוט קטן באוסטריה שאמר שצריך לקבל על עצמם אחריות, והיה, לעומתו, מיעוט אחר שאמר שחבל שה־גרמנים לא סיימו את המלאכה. אבל הרוב טען ש־הוכרחנו. לדור הצעיר, שגדל בתקופת, לא סיפור שום דבר. ואז התחיל לאט־לאט להתברר שחלק גדול ממשפיעי־המילחמה היו אוסטרים. בתחילה, כשהעליתי בתיאטרון שלי את נושאי השואה והנאציזם, אני שים לא רצו לשמוע ולא רצו לראות כלום. לכן ראיתי בהעלאת נושאים אלה, דווקא, שליחות.

טלאי צהוב על כרית

באותה התקופה קרא את הספר נני בים בלינה של ארתור קסטלר. הספר משך אותי מאוד ויצר אצלו דימוי רו־מאנטי על ישראל.

תמיד היתה לי הרגשה שאני לא שייך לאוסטריה. אבל באוסטריה, וב־עיקר בווינה, היתה מסורת ארוכה של תרבות יהודית, שהיתה מפותחת בת־חילת המאה הנוכחית, עד עליית הנא־צים. כל הספרות האוסטרית היתה מל־אה בשמות יהודיים. אלמלא היהודים היו כלי־כ דומיננטים, כל הספרות הי־

במיקרה באיטליה, מתאהבים ומתחת־נים, כלי לדעת שזה מה שיועד להם עליידי הוריהם. כשמתבררת להם הא־מת, הם כועסים מאוד, ומבינים שכל המרד שלהם היה לשווא.

המחזה מביע את אכזבתו של ביכנר מן המהפכה. ביכנר עצמו היה מהפכן בשנות ה־30 של המאה ה־19. הוא היה מאוכזב מהתפתחות המהפכה בגרמניה וניסה להראות במחזה שהמרד של שני הצעירים נדון מראש לכישלון. הוא האמין בישועת הפרט, אבל חרל ל־כ־אמין בישועה חברתית. זה היה המחזה האחרון שביכנר כתב, מתוך שלושה. הוא מת מטיפוס בגיל 23, אחרי שנרדף כל חייו, וגלה לציריך שבשווייץ. הוא כתב את המחזה לתחרות פרסים, אך פיספס את התאריך. כתב־חיד נשאר כבור במשך 70 שנה במגירתו של המוציא־לאור, עד שכתחילת־המאה ה־20 גילה אותו מישהו וגאל אותו.

ילדות

במחנה־ריכוז

יפור חייו של מאייר מתחיל בת־לאות. שבע שנים, מגיל 7 עד גיל 14, חי במחנות־ריכוז בזמן מילחמת־העולם השניה. בתחילה היה במחנות־ריכוז של ילדים, ובשנים 1940-1945 היה במטהאוזן. אמא שלו נרצחה במ־תנהיגשמה. הוא ואביו ניצלו.

עם השיחרור חזרו הוא ואביו לאוס־טריה. האב קיבל מן הממשלה בית־חרושת, שהוחרם מיהודי אחר במהלך המילחמה. מאייר עצמו התחיל כבר בגיל צעיר מאוד לכתוב, בעיקר שירה. השירים יצאו לאור בכיתבי־עת יהודיים בווינה. הוא כתב בעיקר על נושי־אים יהודיים ועל מחנות־הריכוז.

מצב התיאטרון בווינה אחרי המיל־חמה היה קשה ביותר. רבים מן השחקנים נאסרו במשך שנות הכיבוש הנאצי, המסורת התיאטרונית נשברה, ונושאי המחנות שהועלו אחרי המיל־חמה היו פושרים ולא דנו בשואה.

אני, סיפר מאייר, ראיתי או שלי־חות בעיסוק בנושאי השואה דווקא, בנושאים מהפכניים. ראיתי שליחות ככך שמישהו ידבר ויכתוב על הדברים האלה.

הוא חזר לווינה אחרי המילחמה ולא עזב את אירופה, כי הלך עם אביו, ששי־לח אותו ללמוד מיקצוע: להיות סדר־דפוס. הוא למד במשך ארבע שנים, אבל כל התקופה המשיך גם לכתוב, וזה היה העניין העיקרי שלו. ואז הוא הת־חיל להצליח, והשאלה אם לעזוב את אוסטריה כלל לא עלתה על הפרק.

היתה בי שינאה עצומה, בעיקר לאנשים שטענו שלא ידעו כלום. בכל מקום שבו עבדתי, תמיד עוררתי ויכו־חים על הנושא ותמיד עשיתי פרובו־קציות. ולכן פיתרו אותי מהרבה מקו־מות־עבודה. אז נהוג היה להגדיר כקו־מוניסט כל מי שמעז לפתוח את הפה.

אחרי המילחמה ידע מאייר מעט מאוד על ישראל. הוא ידע שמקומים כאן מדינה ליהודים והתייחס לזה בצו־רה מאוד נאיבית: חשבתי שכל הי־הודים מכל העולם יבואו לארץ. שמע־תי סיפורים על הקיבוצים, שמעתי על הקשיים עם הערבים.

ב־1964, בתקופת הכיבוש, כשאוס־טריה היתה מחולקת, נודע על אירגון

מאייר מביים את עליוה רוזן ב"לאונט ולנה" ונדהים יושב מבודד...